

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi työvoimahallinnon asiakaspalvelun tietojärjestelmästä, työvoimapalvelulain 6 luvun ja 21 §:n 2 momentin kumoamisesta sekä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki työvoimahallinnon asiakaspalvelun tietojärjestelmästä. Lailla korvattaisiin nykyinen työvoimapalvelulain nojalla annettu asetus työvoimapalvelujen tietojärjestelmästä. Perustuslain mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslain mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Työvoimapalvelujen tietojärjestelmästä on säädetty työvoimapalvelulaissa, mutta sen tarkemmasta sisällöstä on säädetty asetuksessa.

Eduskunta on edellyttänyt, että laissa tulisi säätää riittävällä tarkkuudella rekisteröinnin tavoitteista, rekisteröitävien henkilötietojen sisällöstä sekä niiden käyttötarkoituksesta. Jotta saavutettaisiin eduskunnan edellyttämä sääntelemisen kattavuus ja yksityiskohtaisuus, on tarpeellista säätää ehdotettu laki.

Ehdotuksessa on otettu huomioon myös tietojärjestelmän kehittyminen.

tietojärjestelmän kehittyminen.

Esitykseen sisältyy lisäksi ehdotus työvoimapalvelulakiin tällä hetkellä sisältyvien työvoimapalvelujen henkilörekisteriä ja tietosuojaa sekä salassapitoa koskevien säännösten kumoamisesta. Vastaavat säännökset sisällytettäisiin muuttunut julkisuus- ja henkilötietolainsäädäntö huomioon ottaen viranomaisen toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin. Lähtökohtana on edelleen, että rekistereissä olevat henkilötiedot olisivat salassapidettäviä. Työvoimatoimistojen väliset henkilöasiakkaiden tietojen luovutusta koskevat rajoitukset ehdotetaan kuitenkin poistettaviksi.

Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi, että eräiden tietojen luovuttaminen edellyttää työministeriön päätöstä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan heti niiden tultua hyväksytyiksi.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYSLUETTELO.....	2
YLEISPERUSTELUT	3
1. Nykytila	3
2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset muutokset.....	3
3. Esityksen vaikutukset	3
4. Asian valmistelu	3
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	4
1. Lakiehdotusten perustelut.....	4
1.1. Laki työvoimahallinnon asiakaspalvelun tietojärjestelmästä	4
1.2. Työvoimapalvelulaki.....	5
1.3. Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta	5
2. Voimaantulo.....	5
3. Säättämisjärjestys.....	5
LAKIEHDOTUKSET.....	7
työvoimahallinnon asiakaspalvelun tietojärjestelmästä	7
työvoimapalvelulain 6 luvun ja 21 §:n 2 momentin kumoamisesta	8
viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta	9
LIITE.....	10
RINNAKKAISTEKSTI.....	10
viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta	10

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

Työvoimapalvelulain (1005/1993) 19 §:n nojalla työvoimahallinto pitää henkilörekisteriä henkilöasiakkaistaan näiden ammatillisen kehityksen ja työhön sijoittumisen edistämiseksi. Työvoimapalvelulaissa säädetään salassapitovelvollisuudesta ja siitä mihin tarkoituksiin rekisteristä voidaan antaa tietoja ja kenen luvalla. Työvoimapalvelulain nojalla on annettu asetus työvoimapalvelujen tietojärjestelmästä (1254/1993), jäljempänä tietojärjestelmäasetus.

Henkilötietolain (523/1999) soveltamisalaa koskevassa 2 §:n 1 momentissa säädetään, että henkilötietoja käsiteltäessä on noudatettava henkilötietolakia, jollei muussa laissa toisin säädetä. Kun työvoimatoimiston asiakaspalvelun tietojärjestelmiin on tarpeen soveltaa omia säännöksiä, on niistä siis säädettävä lailla. Henkilötietolakia sovellettaisiin täydentävänä lakina.

Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja talenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Julkisuus on siten perustuslakisääteinen pääsääntö, jota voidaan rajoittaa ainoastaan välttämättömistä syistä ja rajoittamisen on tapahduttava lailla. Arvioitaessa viranomaisen hallussa olevien asiakirjojen julkisuuden ja salassapidon sääntelyä on annettava merkitystä myös perustuslain 10 §:n 1 momentin yksityiselämän suojaa koskeville säännöksille.

Oikeudesta saada tieto viranomaisen julkisista asiakirjoista ja asiakirjojen salassapidosta säädetään viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999), jäljempänä julkisuuslaki. Sen 1 §:n mukaan viranomaisen asiakirjat ovat julkisia, jollei julkisuuslaissa tai muussa laissa erikseen toisin säädetä.

Lainsäädännön selkeyden vuoksi on tarpeen siirtää tietojen luovuttamista koskevat säännökset työvoimapalvelulaista työvoimahallinnon asiakaspalvelun tietojärjestelmästä ehdotettuun lakiin. Vastaavasti on perusteltua siirtää salassapitoa koskeva säännös julkisuuslakiin.

Rikoslain (39/1889) 38 luvussa säädetään tieto- ja viestintärikoksista. Luku sisältää säännökset niin salassapitorikoksesta ja rikkomuksesta (1 ja 2 §) kuin henkilörekisteririkoksesta (9 §).

Työvoimahallinnon asiakaspalvelun tietojärjestelmästä ehdotettu laki, jäljempänä tietojärjestelmälaki, on sisällöllisesti saatettu vastaamaan vuonna 1998 työhallinnossa käytöön otettua asiakaspalvelun URA-tietojärjestelmää.

Työvoimahallinnon asiakaspalvelun tietojärjestelmästä ehdotettu laki, jäljempänä tietojärjestelmälaki, on sisällöllisesti saatettu vastaamaan vuonna 1998 työhallinnossa käytöön otettua asiakaspalvelun URA-tietojärjestelmää.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset muutokset

Esityksen tavoitteena on saattaa henkilötietojen rekisteröintiä ja muuta tietojen käsittelyä koskevat säännökset työvoimaviranomaisissa lain tasolle sekä tehdä palveluiminnan ja työvoimatoimiston tietojärjestelmän muuttumisesta aiheutuneet tarpeelliset sisällölliset muutokset säännöksiin. Tietojärjestelmäasetuksessa vaaditaan henkilöasiakkaalta kirjallinen suostumus eräiden työvoimapalvelulaissa salassapidettäväksi säädettyjen tietojen luovuttamiseen työvoimaviranomaisten kesken. Tällaisia tietoja ovat muun muassa terveydentilaa koskevat tiedot. Kirjallinen suostumus vaaditaan myös työpaikan täyttämistä varten tarpeellisten tietojen antamiseen työnantaja-asiakkaalle. Laki ehdotuksen mukaan työvoimaviranomaisten välistä tietojen luovuttamista koskevasta rajoituksista luovuttaisiin. Samoin ehdotetaan, että tarpeellisten tietojen antamista työnantaja-asiakkaalle koskevan suostumuksen kirjallisesta muodosta luovuttaisiin.

Tietojärjestelmäasetuksen nojalla voidaan työväilytyspalveluja tuottavan yhteisön kans-

sa sopia erityistiedostojen valmistamisesta, ajan tasalla pitämisestä ja luovuttamisesta. Säännös on tarpeeton. Tietoaineistoja voidaan tuottaa pyynnöstä julkisuuslain 21 §:n nojalla ja niistä perittävät maksut määräytyvät työhallinnon maksullisista suoritteista annetun työministeriön asetuksen (1275/2000) mukaisesti.

3. Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole taloudellisia eikä organisaatio- ja henkilöstövaikutuksia.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu työministeriössä virkатыönä. Tietosuojavaltuutetun toimistoa on kuultu asiantuntijana ja asiasta on lisäksi neuvoteltu oikeusministeriön kanssa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki työvoimahallinnon asiakaspalvelun tietojärjestelmästä

1 §. Lain tarkoitus. Pykälän 1 momentissa on todettu lain tarkoitus toteuttaa yksityisyyden suojaa työvoimapalveluja käytettäessä. Pykälän 2 momentissa viitataan henkilötietolakiin, jota noudatetaan yleislakina henkilötietojen käsittelyssä. Keskeisiä henkilötietolain varaan jääviä asioita olisivat lain 2 luvun henkilötietojen käsittelyä koskevat yleiset periaatteet sekä 6 luvun rekisteröidyn oikeudet, joista työhallinnon asiakkaiden kannalta merkityksellisin olisi tarkastusoikeuden toteuttaminen.

2 §. Työvoimapalvelujen rekisterit. Tietojärjestelmäasetukseen verrattuna ehdotettu laki perustuu nykyisin käytössä olevaan tietojärjestelmään, kun tietojärjestelmäasetus perustuu järjestelmään, jonka käytöstä on jo luovuttu.

Käytössä oleva asiakaspalvelun URA-tietojärjestelmä koostuu kolmesta rekisteristä: henkilöasiakkaita koskevasta henkilöasiakasrekisteristä, työnantajarekisteristä sekä työvoimakoulutuksen järjestäjärekisteristä. Rekistereiden avulla edistetään henkilöasiakkaan ammatillista kehitystä ja työhön sijoittumista sekä hoidetaan työllistymiseen ja työttömyysturvaan liittyviä tehtäviä. Tietojärjestelmän avulla palvellaan myös työnantaja-asiakkaita työvoiman hankintaan liittyvillä palveluilla.

Pykälän 2 momentissa täsmennetään tietojärjestelmän luonnetta. Järjestelmää ylläpidetään automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ja se on valtakunnallisesti yksi yhtenäinen järjestelmä, jota käytetään kaikissa työvoimatoimistoissa ja jossain määrin myös työvoima- ja elinkeinokeskusten työvoimaosastoilla sekä työministeriössä. Tietojärjestelmä on tarkoituksellisesti rakennettu sellaiseksi, että se palvelee työvoimatoimistoja kattavasti ympäri maata ja mahdollistaa tehokkaan asiakaspalvelun.

Näin voidaan taata työnhakija-asiakkaan palvelu asuinpaikasta riippumatta ja työnantaja-asiakkaalle voidaan etsiä työntekijöitä työvoimatoimiston toimialuetta laajemmalti. Yksilön suojaa loukkaamatta yksi yhteinen tietojärjestelmä tukee työvoiman työllistämistä ja liikkuvuutta sekä työvoimatoimistojen käytännön työtä. Tietojärjestelmäasetus perustuu tietojärjestelmään, jonka käytöstä on luovuttu ja jossa oli valtakunnallisen rekisterin ohella myös alueellisia ja paikallisia rekistereitä.

Henkilötietolain 3 §:n 3 kohtaan sisältyvä henkilörekisterin määritelmä käsittää loogisen rekisterikäsitteen. On kuitenkin pidetty tarpeellisena ehdotetun pykälän 2 momentissa erikseen säätää mutta yhdenmukaisesti henkilötietolain kanssa, että rekisteriin voi kuulua myös manuaalisesti pidettyjä kortistoja, asiakirjoja tai muutoin erillään pidettäviä tiedostoja. Nämä ovat tietojärjestelmää täydentäviä tiedostoja. Tällaisia erillisiä aineistoja ovat ennen kaikkea koulutusta koskevat päätökset, ammatinvalinnan ohjauksen kortistot, lääkärintodistukset, kuntoutuslausunnot tai yhteistyöryhmien yksityistä henkilöä koskevat pöytäkirjat.

3 §. Rekisterinpitäjä. Pykälässä säädetään rekisterinpitäjästä. Työministeriö rekisterinpitäjänä vastaa tietojärjestelmästä sekä sen yleisestä toimivuudesta ja rekisteritoimintojen yhtenäisyydestä. Työvoimatoimistot hoitavat rekisterinpitäjän paikallisina edustajina asiakaspalvelua koskevien tietojen keräämisestä, tallettamisesta ja tiedon käsittelyä koskevista toimenpiteistä. Työvoimatoimistojen vastuu kattaa henkilötietolain 3 §:n 2 kohdassa tarkoitetut henkilötietojen käsittelyn tavat: tietojen kerääminen, tallentaminen, järjestäminen, käyttö, siirtäminen, luovuttaminen, säilyttäminen, muuttaminen, yhdistäminen, suojaaminen, poistaminen, tuhoaminen sekä muut tietoihin kohdistuvat käytännön toimenpiteet. Osa toimenpiteistä on kuitenkin sellaisia, jotka ministeriö hoitaa keskitetysti. Työministeriö

joutuu käsittelemään tietoja, kun ne liittyvät asioiden valtakunnalliseen hoitoon, muun muassa määrärahaikiintöiden jakoon. Lisäksi työministeriö joutuu käsittelemään tietoja tiedonhuollollisten töiden yhteydessä varmistukseen järjestelmän toimivuuden. Samoin käytännön syistä tietojen keskitetty poistaminen ehdotetussa 5 §:n 2 momentissa säädettyjen määräaikaisten jälkeen on perusteltua.

4 §. Rekisterikohtaiset tiedot. Rekistereihin kerättäviä tietoja tarvitaan työvoimahallinnon lakisääteisten toimintojen toteuttamiseksi eli työnhakijoiden työllistämiseksi ja työnantajien työvoiman saatavuuden turvaamiseksi. Pykälässä on lueteltu, mitä tietoja eri rekistereihin voidaan asiakkaista kerätä ja tallettaa. Luettelo pohjautuu työvoimatoimiston asiakaspalvelun URA-tietojärjestelmästä tehtyyn henkilötietolain mukaiseen rekisteriselosteeseen. Perus- ja valmiustiedot käsittävät tietoja koulutuksesta, kokemuksesta, työhausta, muutoksista työllisyydessä, työluvista, työhistoriasta ja muista sellaisista seikoista, jotka ovat työllistymisen kannalta tarpeellisia.

Pykälän 4 momentissa mainittuja muita tarpeellisia tietoja voivat olla esimerkiksi tiedot lomauttamisilmoituksista, mitkä merkitään ao. henkilöasiakkaan tietoihin. Lomautustiedot eivät muodosta itsenäistä henkilörekisteriä. Tällaisia tietoja ovat myös palveluprosessiin liittyvät tiedot, kuten määrärahojen käytön seuranta, työvoimapolitiittisten toimenpiteiden maksatustiedot ja asiakkaiden palvelutarvearviot.

5 §. Henkilötietojen tallettaminen, poistaminen ja arkistointi. Tietojen oikeellisuuden ja asianmukaisuuden varmistamiseksi on tarpeen säilyttää nyt tietojärjestelmäasetuksessa säädetty virkamiesten velvollisuus merkitä rekistereihin tietolähde ja tiedon merkitsijä silloin kun tieto saadaan muutoin kuin asiakkaalta.

Henkilötietolain mukaisesti on käyttötarkoituksen kannalta tarpeettomat tiedot eräin poikkeuksin poistettava. Yli kaksi vuotta vanhat henkilöasiakasta koskevat työvoimapolitiittiset lausunnot, työvoimapolitiittisen koulutuksen maksatusilmoitukset, työhön- ja sijoitusosoitukset sekä yhteydenotto- ja työllisyyden muutostiedot on

poistettava tietojärjestelmästä. Mainitut tiedot ovat luonteeltaan päätöksiä, joita ei päivitetä asiakkaan tilanteen mukaan. Kuitenkin, jos henkilöllä on vireillä työttömyysturvaa koskeva muutoksenhaku, tietoja on tarpeellista säilyttää, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu.

Kahden vuoden kuluttua poistettaviin tietoihin kuuluvat myös henkilöiden itsensä laatimat esittelyt (oma kuvaus -tiedot). Kyseessä on ajankohta- ja tilannesidonnainen tieto, jonka voi katsoa vanhenevan kahdessa vuodessa.

Työnhaku- ja muut henkilöä koskevat suunnitelmat, kuten kotouttamissuunnitelma, poistetaan, kun viimeisen työnhakujakson päättymisestä on kulunut kaksi vuotta. Tällaiset suunnitelmat ovat alati muuttuvia ja niitä päivitetään henkilöasiakkaan tilanteen mukaan.

Kuvatulla tietojen massapoistolla kahden vuoden jälkeen on haluttu varmistaa, että vanhentuneet ja tarpeettomat tiedot poistuvat järjestelmästä. On sellaisia tilanteita, joissa työvoimaviranomainen ei välttämättä saa tietoa siitä, että rekisterissä on vanhentunut tai tarpeeton tieto. Kysymys on myös varmistustoimenpiteestä tietojen suuren määrän johdosta.

Kun viisi vuotta on kulunut asiakkuuden päättymisestä, poistetaan kaikki tiedot.

Tietojen arkistoinnissa noudatetaan arkistolakia (831/1994). Arkistolain mukaisesti arkistoa on hoidettava muun ohessa siten, että se tukee oikeutta saada julkisia tietoja ja että tietosuoja on otettu asianmukaisesti huomioon.

6 §. Käyttöoikeuden ja salassapidettävien tietojen luovuttaminen. Käyttöoikeudet työvoimahallinnon tietojärjestelmiin myönnetään niille virkamiehille, joiden virkatehtävien hoitaminen sitä edellyttää. Työvoimahallinnon asiakaspalvelun tietojärjestelmään käyttöoikeuksia on siten ennen kaikkea työvoimatoimistoissa työskentelevillä virkamiehillä. Työvoima- ja elinkeinokeskuksista annetun asetuksen (93/1997) 2 §:n 2 momentin nojalla työvoimahallinnon asioita hoitaessaan keskus toimii työministeriön ohjauksessa ja valvonnassa. Tällöin sen henkilökunta rinnastetaan asemaltaan työvoimahallinnon henkilökun-

taan, vaikka se hallinnollisesti onkin kauppa- ja teollisuusministeriön henkilöstöä. Varsinkin keskusten työvoimaosastojen henkilökunnalle on myönnetty käyttöoikeuksia tietojärjestelmään.

Lisäksi käyttöoikeuksia voidaan myöntää työntekijöille, harjoittelijoille, hallinnossa siviilipalvelusta suorittaville sekä myös tarvittaessa toimeksiantotehtävää suorittaville.

Toimeksiantosuhteessa työvoimaviranomaiseen olevien määrä on viimeaikoina kasvanut. Tästä syystä on välttämätöntä säätää erikseen käyttöoikeuksien luovuttamisesta. Toimeksiantojen käyttäminen johtuu työskentelytapojen ja työllisyyden hoidon keinojen muuttumisesta. Yhä enemmän työllisyyttä edistetään erilaisten projektien avulla, joihin osallistuu työvoimahallinnon ulkopuolisia tahoja kunnallisista viranomaisista yksittäisiin henkilöihin. Myös laajentuneet projektien rahoitusmahdollisuudet ovat lisänneet toimeksiantojen käyttämistä. Tällaisia ovat esimerkiksi Euroopan sosiaalirahaston rahoittamat hankkeet. Myös erilaisia palveluita ostetaan yrityksiltä, kuten ministeriön Auditor Oy:ltä ostamat tarkastustehtävät. Näihin toimeksiantotehtäviin sisältyy varsin laaja mahdollisuus muutoin salassapidettävien tietojen käyttöön. Tietojärjestelmän tietoturvan ja henkilöasiakkaiden yksityisyyden suojan turvaamiseksi tietojärjestelmän käyttöoikeuksien myöntäminen olisi näissä tilanteissa ratkaistava tapauskohtaisesti ja keskitetysti. Esityksen mukaan käyttöoikeuksien myöntäminen tietojärjestelmään työvoimahallintoon toimeksiantosuhteessa oleville edellyttäisi ministeriön lupaa.

Työvoimatoimistot ovat mukana eri viranomaisten ja yhteisöjen julkisen hallinnon asiakaspalvelujen järjestämisestä yhteisissä palvelupisteissä annetun lain (802/1993) mukaisissa yhteispalveluyksiköissä. Mainitun lain 1 §:n 2 momentin nojalla viranomaisen voi valtuuttaa toisen viranomaisen suostumuksensa mukaisesti hoitamaan täysin valtuuksin tehtäviä, jotka eivät edellytä tarkoituksenmukaisuusharkintaa ja joihin ei liity pakkokeinojen käyttöä siten kuin valtioneuvoston päätöksellä tarkemmin määrätään. Lain 3 §:ssä on

säädetty yhteispalvelusopimuksesta ja tietosuojaan liittyvistä kysymyksistä yhteispalveluyksiköissä. Esitys tietojärjestelmälaiksi ei aiheuttaisi muutoksia yhteispalveluyksiköiden toimintaan ja yhteispalvelusopimukseen perustuviin tietojen käyttöoikeuksiin.

7 §. *Suostumus tietojen luovutukseen työnantaja-asiakkaalle avoimen työpaikan täyttämiseksi.* Työvoimatoimiston keskeinen tehtävä on työnhakijoiden työllistäminen. Oleellista tämän tehtävän hoitamisessa on mahdollisuus antaa työvoimaa etsivälle työnantaja-asiakkaalle tietoja työnhakijoista. Tietojen luovuttamiseen tätä tarkoitusta varten pyydetään kuitenkin suostumus silloin kun henkilö rekisteröityy työnhakijaksi. Asiallinen muutos tietojärjestelmäasetukseen verrattuna on, ettei suostumuksen tarvitsisi enää olla kirjallinen. Nykyjärjestelmässä kirjallisten suostumusten tai suostumusten peruuttamisten ja kieltojen manuaalinen säilyttäminen siten, että voidaan riittävästi varmistaa ajantasalla oleva tilanne, on osoittautunut käytännössä erityisen hankalaksi. Jatkossa tarkoitus olisi, että merkintä tietojärjestelmään riittäisi. Merkintä voitaisiin päivittää helposti ja ajantasalla oleva tieto olisi toimistossa helposti löydettävissä. Näiltä osin muutos merkitsisi manuaalisen työn poistumista ja tietotekniikan tehokkaampaa hyväksikäyttöä palvelutoiminnassa. Henkilöasiakas voisi edelleenkin kieltää tietojen antamisen.

Tietojen luovuttaminen on rajattu tarpeellisiin tietoihin, jotka on lueteltu pykälässä. Momentti vastaa sisällöltään tietojärjestelmäasetusta, mutta kirjoitustavalla on pyritty selkiyttämään luettavuutta. Selvyyden vuoksi lakitekstissä on erikseen mainittu asiakkaiden itsensä laatimien työnhakuesittelyjen kuuluminen annettaviin tietoihin. Luettelosta on poistettu tarpeettomaksi katsottuja tietoja, kuten oikeustoimikelpoisuus.

Työelämän yksityisyyden suojasta annetun lain (477/2001) 8 §:n 1 momentissa on säädetty työnantajan oikeudesta käsitellä työntekijän terveydentilaa koskevia tietoja työsuhteen alkaessa ja aikana pykälässä säädettyin edellytyksin ja siinä säädettyihin tarkoituksiin. Lisäksi työnantajalla on oikeus

käsitellä näitä tietoja niissä tilanteissa ja siinä laajuudessa, kuin muualla laissa säädetään. Suunniteltaessa työllistämistoimenpiteitä varsinkin sellaisille vaikeammin työllistettävälle ryhmälle, joiden terveydentila on heikentynyt, joudutaan terveydentilatietoja käsittelemään. Tällaisen työnhakijan työllistävää työnantaja saa tukea työllisyysmäärärahoista. Vaikka työelämän yksityisyyden suojasta annettu laki koskee myös työnhakijaa, ei lakia säädettyä kuitenkaan puuttunut työllistämistoimenpiteiden kohteena oleviin. On lainsäädännön selkeyden vuoksi kuitenkin tarpeellista ehdotetussa tietojärjestelmälaissa säätää terveystietojen käsittelystä silloin kun työnhakija on työvoimahallinnon asiakkaana.

8 §. Itsepalvelutiedostot, yleisesitteet ja luettelot. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että siinä tarkoitettut toimenpiteet edellyttäisivät henkilöasiakkaan nimenomaista suostumusta. Tietojärjestelmäasetuksen mukaista kirjallista suostumusta ei enää vaadittaisi. Ehdotus lähtee siitä, että suullinen suostumus, jonka virkamies virkavastuulla merkitsee tietojärjestelmään, riittäisi. Lisäksi sähköisen asioinnin lisääntyessä olisi tällaisen suostumuksen antaminen tai kieltäminen voitava hoitaa myös siten.

9 §. Tarkemmat säännökset. Mahdollisuus antaa tarkentavia säännöksiä säilyisi ministeriöllä.

10 §. Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan heti sen tultua hyväksytyksi. Samassa yhteydessä kumottaisiin tietojärjestelmäasetus.

1.2. Työvoimapalvelulaki

1 §. Työvoimapalvelulain 6 luku, joka käsittää 19 ja 20 §:n, ehdotetaan kumottavaksi. Lain 19 §:ssä säädetään työvoimapalvelujen henkilörekistereistä ja henkilötietojen luovuttamisen rajoituksista työvoimatoimistojen välillä. Työvoimapalvelulain 19 §:ää vastaavat säännökset siirtyisivät työvoimahallinnon asiakaspalvelun tietojärjestelmästä ehdotetun lain 2 ja 3 §:ään. Sisällöllinen muutos on kuitenkin se, että eräiden salassapidettävien tietojen, muun muassa terveydentilaa koskevat tiedot,

luovutusrajoituksista työvoimatoimistojen välillä luovutettaisiin. Työhönsijoituksia ja muita työvoimapoliittisia toimenpiteitä suunniteltaessa toteutetaan usean työvoimatoimiston asiakkaat huomioon ottaen yhteistä tietokantaa ja tarpeellisia tietoja hyväksi käyttäen. Tietojen luovuttamisen rajoitukset työvoimahallinnon sisällä ratkaistaisiin asiaryhmä- ja tapauskohtaisesti. Lähtökohtana on julkisuuslain edellyttämään hyvän tiedonhallintatapaan perustuvat tietojen suojaukset.

Kun rekistereistä ehdotetaan säädettäväksi tietojärjestelmälailla, tulee 19 § tarpeettomaksi ja se ehdotetaan kumottavaksi.

Voimassa olevan työvoimapalvelulain 20 §:ssä on säädetty työvoimapalvelujen henkilörekistereiden salassapitovelvollisuudesta ja tietojen luovuttamisesta. Tämä pykälä ehdotetaan kumottavaksi ja vastaavat säännökset otettaviksi viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 25 kohtaan.

Julkisuus- ja salassapitolainsäädännön kokonaisuudistuksella (HE 30/1998 vp) pyrittiin yhtenäistämään salassapitosäätelyä ja julkisuuslakiin otettiin lähtökohtaisesti kaikki eri hallinnonalojen lainsäädäntöön sisältyneet erityissäännökset. Samanaikaisesti vireillä olleen henkilötietolainsäädännön uudistamisen vuoksi (HE 96/1998 vp) viranomaisten henkilörekistereitä koskeviin lakeihin sisältyneitä salassapitosäännöksiä ei siinä vaiheessa otettu julkisuuslakiin. Eduskunta edellytti julkisuuslainsäädännön kokonaisuudistukseen sisältyneitä lakeja hyväksyessään, että vastaisuudessa salassapitosäännöksiä ei oteta erityislakiin (EV 303/1998).

Työvoimapalvelulain 21 §:n 2 momentissa on 20 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisen seuraamuksista viittaus rikoslain 38 luvun säännöksiin. Kun työvoimapalvelulain 20 § tulisi esityksen perusteella kumotuksi, tulisi myös 21 §:n 2 momentti kumota. Toisaalta, koska rikoslaissa on kattavasti säädetty rangaistuksista, ei ole pidetty tarpeellisenä sisällyttää ehdotettuun tietojärjestelmälakiin erityistä rangaistussäännöstä.

1.3. Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta

24 §. *Salassapidettävät viranomaisen asiakirjat.* Työvoimahallinnon henkilöasiakkaan tietojen salassapidosta otettaisiin säännökset 1 momentin 25 kohtaan, jossa nykyisin säädetään sosiaalihuollon asiakkaan sekä terveydentilaa ja seksuaalista käyttäytymistä koskevien tietojen suojasta. Kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä mainittaisiin myös työvoimahallinnon henkilöasiakkaan tietojen suojasta. Salassapitovelvoite koskee työvoimahallinnon henkilöasiakkaita, kuten työnhakijoita ja ammatinvalinnanohjauksen asiakkaita. Yritysasiakkaita, kuten työnantajia ja koulutuksen järjestäjiä koskevien tietojen salassapito määräytyy pykälän muiden kohtien nojalla.

Salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvat kaikki sellaiset henkilöasiakasta koskevat tiedot, jotka voidaan tunnistaa tiettyä henkilöä koskeviksi. Tietojen salassapitovelvollisuus vastaisi siten voimassa olevaa lainsäädäntöä. Salassapitovelvollisuus on tarpeen henkilöasiakkaan yksityisyyden suojan vuoksi sekä luottamuksellisen asiakassuhteen varmistamiseksi.

Henkilöasiakasta koskevien tietojen antaminen työnantajalle perustuisi edelleenkin työnhakijan suostumukseen. Tietojen luovuttamisesta ja tätä koskevasta päätöksenteosta säädettäisiin ehdotetussa tietojärjestelmälaissa. Tietoja luovutetaan säännönmukaisesti eri viranomaisille sekä työttömyysturvaa maksaville tahoille kuten Kansaneläkelaitokselle ja työttömyyskassoille.

Tarkoitus on, että edelleenkin henkilöasiakkaan asiakkuus työvoimahallintoon säilyy salaisena ja että tietoja voidaan sivullisille antaa vain suostumuksella.

Työllistämistoimenpiteissä erilaiset suunnitelmat ovat viime vuosina yleistyneet ja niitä tehdään viranomaisten yhteistyönä eri lakien nojalla. Lainsäädännössä on säädetty salassapidettävien tietojen saamisesta ja luovuttamisesta suunnitelmien tekemiseen osallistuvien tahojen kesken sekä niihin sisältyvien tietojen tallentamisesta.

2. Voimaantulo

Ehdotettujen lakien voimaantulo ei edellytä ennakkotoimenpiteitä, joten ne ehdotetaan tuleviksi voimaan heti niiden tultua hyväksytyiksi.

3. Säättämisyjärjestys

Perustuslain 10 §:n mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Säännöksen vuoksi nykyään työvoimapaalvelujen tietojärjestelmäasetukseen sisältyvät säännökset työvoimatoimistojen henkilötietojen käsittelystä työhallinnon tarkoituksiin sekä yksityisyyden suojaa turvaavat säännökset ehdotetaan sisällytettäväksi työvoimahallinnon asiakaspalvelun tietojärjestelmälakiin.

Lakiehdotus on sopusoinnussa perustuslain kanssa, minkä vuoksi hallitus katsoo, että esitykseen sisältyvä tietojärjestelmälaki voidaan säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

*Lakiehdotukset***1.****Laki****työvoimahallinnon asiakaspalvelun tietojärjestelmästä**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §*Lain tarkoitus*

Tämän lain tarkoituksena on toteuttaa yksityisyyden suojaa työvoimapalveluja käytettäessä.

Työvoimahallinnon asiakaspalvelun tietojärjestelmän henkilötietojen käsittelyssä sovelletaan henkilötietolakia (523/1999), jollei tässä laissa toisin säädetä.

2 §*Työvoimapalvelujen rekisterit*

Henkilöasiakkaan ammatillisen kehityksen ja työhön sijoittumisen edistämiseksi sekä työnantajien palvelemiseksi työvoimahallinto pitää työvoimahallinnon asiakaspalvelua varten tietojärjestelmää, joka käsittää henkilöasiakasrekisterin, työnantajarekisterin ja työvoimakoulutuksen järjestäjärekisterin. Tietojärjestelmä on automaattisen tietojenkäsittelyn avulla pidettävä yhtenäinen valtakunnallinen tietojärjestelmä, jonka tiedot ovat työvoimaviranomaisten yhteisessä käytössä. Rekisteriin voi kuulua myös manuaalisesti pidettyjä kortistoja, asiakirjoja sekä muuten yhtenäisestä tietojärjestelmästä erillään pidettäviä tiedostoja.

3 §*Rekisterinpitäjä*

Työministeriö vastaa rekisterinpitäjänä työvoimapalvelujen rekisterien ylläpitämiseksi tarpeellisen tietojärjestelmän yleisestä

toimivuudesta ja rekisteritoimintojen yhtenäisyydestä. Työvoimatoimistot hoitavat rekisterinpitäjälle säädetyt muut tehtävät, jollei työministeriö toisin määrää.

4 §*Rekisterikohtaiset tiedot*

Henkilöasiakasrekisteriin voidaan henkilöasiakkaasta tallettaa asiakaspalvelua varten:

- 1) perustiedot;
 - 2) valmiustiedot;
 - 3) osoitustiedot;
 - 4) työllistämispäätöstiedot;
 - 5) ammatillisen kuntoutuksen tiedot;
 - 6) työvoimapolitiittiset lausunnot;
 - 7) liikkuvuusavustustiedot; sekä
 - 8) ammatinvalinnanohjauksen tiedot.
- Työnantajarekisteriin voidaan tallettaa työnantaja-asiakkaasta työnantajapalvelua varten:
- 1) työnantajan yksilöintitiedot;
 - 2) kuvaustiedot;
 - 3) yhteydenottotiedot;
 - 4) työpaikat;
 - 5) sijoitusmahdollisuudet ja työllistämispäätökset; sekä
 - 6) osoitustiedot.

Työvoimakoulutuksen järjestäjärekisteriin voidaan tallettaa asiakaspalvelua varten:

- 1) koulutuksen järjestäjän yksilöintitiedot;
- 2) yhteydenottotiedot;
- 3) kurssinjärjestäjän hankintasopimukset;
- 4) kurssitiedot; sekä
- 5) kurssille ohjaamistiedot.

Eri rekistereihin voidaan tallettaa myös muita tehtävien hoitamisen kannalta tarpeellisia tietoja.

5 §

Tietojen tallettaminen, poistaminen ja arkistointi

Tallettaessa henkilötietoja rekistereihin niihin tulee merkitä tietolähteet sekä tiedon merkitsijä, silloin kun tieto saadaan muutoin kuin asiakkaalta itseltään.

Yli kaksi vuotta vanhat henkilöasiakasta koskevat hänen omaan kuvaukseensa perustuvat tiedot, työvoimapolitiittiset lausunnot, työhön- ja sijoitusosoitukset sekä yhteydenotto- ja työllisyyden muutostiedot poistetaan tietojärjestelmästä, jollei tieto ole tarpeen. Kun työnhakijan viimeisimmästä työnhakujakson päättymisestä on kulunut kaksi vuotta, poistetaan henkilöä koskevat suunnitelmatiedot. Kaikki henkilöasiakasta koskevat tiedot poistetaan, kun asiakkuuden päättymisestä on kulunut viisi vuotta. Tietojen arkistoinnista säädetään arkistolaissa (831/1994).

6 §

Käyttöoikeuden ja salassapidettävien tietojen luovuttaminen

Käyttöoikeus työvoimahallinnon asiakaspalvelun tietojärjestelmään työvoimaviranomaiseen toimeksiantosuhteessa olevalle voidaan myöntää työministeriön luvalla. Tietoja voidaan luovuttaa tilastointia tai tieteellistä tutkimusta sekä viranomaisten suunnittelu- tai selvitystyötä varten työministeriön luvalla.

7 §

Suostumus tietojen luovutukseen työnantaja-asiakkaalle avoimen työpaikan täyttämiseksi

Henkilöasiakkaalta pyydetään suostumus työpaikan täyttämistä varten työnantaja-asiakkaalle tarpeellisten tietojen luovuttamisesta siinä vaiheessa, kun hänet rekisteröidään työnhakijaksi. Merkintä

suostumuksesta tai siitä kieltäytymisestä tehdään työvoimatoimiston henkilöasiakasrekisteriin.

Tarpeellisia tietoja ovat:

- 1) sukunimi, etunimi, osoite ja kotipaikka, äidinkieli, muu kielitaito sekä kansalaisuus,
- 2) koulutus ja tutkinnot sekä tarpeellisin osin niiden sisältö ja arvosanat, työhistoria työtodistuksesta ilmenevine tietoineen, asevelvollisuuden suorittaminen, erityisosaaminen, työ- ja koulutustoiheet samoin kuin henkilöasiakkaan itsensä laatima työnhakuesittely työnantajia varten; sekä
- 3) työn vastaanottamisen kannalta välttämättömät terveydentilaa koskevat tiedot.

8 §

Itsepalvelutiedostot, yleisesitteet ja luettelot

Työvoimaviranomainen ylläpitää asiakkaiden omatoimiseen käyttöön soveltuvia tiedostoja avoimista työpaikoista ja koulutusmahdollisuuksista.

Henkilöasiakkaiden työllistämiseksi voidaan heidän nimenomaisella suostumuksellaan valmistaa työnantaja-asiakkaita varten itsepalvelutiedostoja, yleisesitteitä ja luetteloita. Näissä voidaan ilmoittaa 7 §:n 2 momentissa tarkoitetut tiedot.

9 §

Tarkemmat säännökset

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan työministeriön asetuksella.

10 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

Tällä lailla kumotaan työvoimapalvelujen tietojärjestelmästä annettu asetus (1254/1993).

2.

Laki

työvoimapalvelulain 6 luvun ja 21 §:n 2 momentin kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

21 §:n 2 momentti laissa 690/1995.

Tällä lailla kumotaan 26 päivänä marraskuuta 1993 annetun työvoimapalvelulain (1005/1993) 6 luku ja 21 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 6 luku siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen ja

2 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____ .

3.

Laki

viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan viranomaisen toiminnan julkisuudesta 21 päivänä toukokuuta 1999 annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 25 kohta seuraavasti:

24 §

Salassa pidettävät viranomaisen asiakirjat

Salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä:

25) asiakirjat, jotka sisältävät tietoja sosiaali-
huollon asiakkaasta ja työvoimahallinnon
henkilöasiakkaasta sekä tämän saamista
etuudesta tai tukitoimesta taikka
sosiaalihuollon palvelusta tai työvoima-

hallinnon henkilöasiakkaan palvelusta taikka
tietoja henkilön terveydentilasta tai vammai-
suudesta taikka hänen saamistaan terveyden-
huollon ja kuntoutuksen palvelusta taikka
tietoja henkilön seksuaalisesta käyttäytymi-
sestä ja suuntautumisesta;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

Helsingissä 14 päivänä kesäkuuta 2002

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Työministeri *Tarja Filatov*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

3.

Laki

viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan viranomaisen toiminnan julkisuudesta 21 päivänä toukokuuta 1999 annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 25 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

24 §

Salassa pidettävät viranomaisen asiakirjat

Salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä:

25) asiakirjat, jotka sisältävät tietoja sosiaalihuollon asiakkaasta ja hänen saamastaan etuudesta tai tukitoimesta tai sosiaalihuollon palvelusta sekä henkilön terveydentilasta tai vammaisuudesta taikka hänen saamastaan terveydenhuollon ja kuntoutuksen palvelusta taikka henkilön seksuaalisesta käyttäytymisestä ja suuntautumisesta;

25) asiakirjat, jotka sisältävät tietoja sosiaalihuollon asiakkaasta ja työvoimahallinnon henkilöasiakkaasta sekä tämän saamasta etuudesta tai tukitoimesta taikka sosiaalihuollon palvelusta tai työvoimahallinnon henkilöasiakkaan palvelusta taikka tietoja henkilön terveydentilasta tai vammaisuudesta taikka hänen saamastaan terveydenhuollon ja kuntoutuksen palvelusta taikka tietoja henkilön seksuaalisesta käyttäytymisestä ja suuntautumisesta;

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20____.
